

BUKET UZUNER'İN SÖZ VARLIĞIMIZA KATKILARI

Nevzat Gözaydın

- Yükseköğrenimini Ankara-Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bir biyolog olarak tamamlayan Buket Uzuner (d. 1955); yurt dışında da bir ara sürdürdüğü akademik hayatını kendi isteğiyle bıraktıktan sonra, 1975 yılından itibaren yazdığı hikâye ve romanlarıyla edebiyat dünyamıza girmiş oldu.

Eserleri arasında bulunan *Benim Adım Mayıs* (1986), *Ayın En Çıplak Günü* (1988), *Şairler Şehri* (1994) vd. hikâye kitaplarının yanı sıra romanlarıyla da dikkat çekmiştir. *İki Yeşil Susamuru* (1991), *Balık İzlerinin Sesi* (1992), *Kumral Ada*, *Mavi Tuna* (1997-1998), *Gelibolu* (2002) ile *Şiirin Kardeşi Öykü* (2002) önemli eserlerindedir.

Yazar; *Mor ve Ötesi* başlıklı hikâyesiyle 1988 Yunus Nadi Öykü Yarışması'nda mansiyona, *Balık İzlerinin Sesi* ile de 1993 Yunus Nadi Roman Ödülü'ne layık görülmüştür. Bir ara *Türk Dili* sayfalarında da imzası görülmektedir. Dergimizin *Söyleşi Özel Sayısı*'na hazırlık yapma amacıyla İstanbul'da bulunduğum zaman, kendisini Moda'daki yazar evinde ziyaret etmiş ve kısa bir söyleşi gerçekleştirmiştim.¹

Buket Uzuner'in eserlerinin çoğunu okumuştum. Bu kez, önemli bulduğum iki kitabını dikkatle okuyup fişledim. *Türkçe Sözlük* (TDK Yayını, Ankara 2011) içinde bulunmayan madde başlarını, iç maddeleri, örnek cümlesi eksik kalmış olanları ve anlam farklılığı bulunan maddeleri denetledikten sonra kaydettim.

1 Bk. *Türk Dili - Söyleşi Özel Sayısı*, S 693 (Eylül 2009), s. 272-279.

Her zaman yaptığım gibi, Buket Uzuner'in yazımına hiç dokunmadım. Kitaplarda geçen biçimleriyle aynen aldım. Her madde sonunda kullandığım kitabın ayraç içinde kısaltmasını ve kitaptaki sayfa numarasını da belirttim.

afrodizyak: Sözlüğümüzde bu madde başı için bir örnek bulunamamış. Şu cümleyi ekleyebiliriz: "Aramızda Aşure'nin afrodizyak olduğunu bilenler varmış." (ŞKÖ, s. 104)

akıllica: *TS* içinde iki anlamla karşılanmış. İkincisi olan, zarf görevindeki anlama uygun düşen bir örnek: "Elimi uzattım. Şimdi bana hiç de akıllica gelmeyen, ama o sırada çok zekice bulduğum cesur bir şey söyledim." (İYS, s. 43) Bu örnek cümleyi, sözlüğümüzdeki (zekice) madde başının ikinci anlamına da yazabiliriz.

akışkan: Sözlüğümüz sadece madde başı olarak açıklama yapmış ancak yazarın cümlesinde kullanımına bakarsak ikinci bir mecaz anlam vermek gerekecek: "Deniz sakın ve sevimli görüntüsünün arkasında fazlaca akışkan ve inatçıydı." (ŞKÖ, s. 63) Bu cümleye göre 'delişmen, atılğan, girişken' anlamlarını ekleyebiliriz.

alay konusu et-: Sözlüğümüzde farklı anlamlar taşıdığından ötürü (II) olarak verilen madde başında bulunmayan bu deyim anlamı, yine *TS* içinde geçen 'alaya almak' anlamına yakındır: "Babam beni herkese alay konusu edince canım daha da sıkılırdı." (ŞKÖ, s. 6)

alev al-: Sözlüğümüz içindeki ikinci anlama uygun olan cümle şudur: "Anneme gelince, annem çok daha duygusal ve çabuk alev alan biridir." (İYS, s. 23)

altını çiz-: Anlam verilmiş ama örneksiz geçilmiş: "... Fiziksel benzerliklerimle hık diyerek babamın burnundan düştüğümün her fırsatta altını çizen annem... beni sevmezdi." (İYS, s. 40)

ambalajla-: "Onca şeyi nasıl çantalarına sığdırır, nasıl öyle güzel ambalajlardı, hâlâ sırrımı bilmem." (İYS, s. 84) örneğiyle maddeyi tamamlayalım.

analitik: Örneksiz bırakılmış: "Babamın beynindeki analitik kanallar, yalnızca bilimsel konulara ayrılmış, sosyal, psikolojik konular ... güdük kalmıştı." (İYS, s. 101)

analitik düşünce: Sözlüğümüz içinde sadece (analitik zekâ) madde başını buluyoruz ama örneksiz geçilmiş. Bu maddeye anlam olarak 'sorunu, sıkıntıyı çözümleyen fikir, çare' eklenebilir: "Soyut düşünmek, analitik bir düşünce yapısı gerektirir." (İYS, s. 101) veya 'Analitik düşünce yapısı,

sürekli yeni kapılar açmak, her yeni kapının ardından çıkabilecek şok ve sürprizlere dayanmak, direnmek ve savaşmak demektir.” (İYS, s. 101)

analitik düşün-: Bu madde başı da *TS* içinde yer almıyor. Yukarıda verdiğimiz maddenin fiille kullanılmış biçimi olup örnek cümlesi şudur: “Analitik düşünen, ... düşünceleriyle koşarak bizden uzaklaşan, yorulup, terleyerek sorgulayan, arayan, ... bu yolculuğa verdiği emekten mutlu olan Selen’di.” (İYS, s. 101)

argo konuş-: Bu madde içi, sözlüğümüzde bulunmuyor. Anlamı için ‘argo sözlüğünde bulunan kelimeleri ve deyimleri sık kullanmak’ diyebiliriz: “Onun argo konuştuğunu hiç duymamıştım daha önce.” (İYS, s. 86)

aykırılık: “Annemle babamın, çocuk denecek yaşta birbirlerini sevmiş olmalarında hiçbir aykırılık, terslik ya da tatsızlık bulamıyorum.” (İYS, s. 38) örneğini ekleyip geçelim.

başı bulutlara değ-: Bu güzel deymi de sözlüğümüzde bulamıyoruz. Anlamını ‘çok mutlu olmak, aşırı sevinç duymak’ şeklinde verebiliriz: “Artık aramızda annem bile yoktu; babam ve ben vardık! Burgulu bir uçuşla havalandım, başım bulutlara değdi.” (İYS, s. 42). *TS* içindeki (burgulu) madde başının birinci anlamına da bu örnek cümle yazılabilmelidir çünkü her iki anlamına da uygun örnek bulunamamış.

beş aşağı beş yukarı: “Babanı, seni ve ilişkilerinizi tanıdıkça beş aşağı beş yukarı aile topografyanızı da çıkarmak güç olmadı.” (İYS, s. 123) örneğiyle maddeyi tamamlayalım.

bilgiççe: *TS*, bu madde başına yer vermemiş. ‘Bilgiç gibi, bilgice yakışan biçimde, bilgice benzer’ anlamlarına gelmektedir: “Koşullanmalar, masallar, eğitim ve geleneklerle bilgiççe açıklamalar yapmak, her şeyi bir çırpıda açıklamak hiç de geç değil.” (İYS, s. 38)

bir çimdik: Sözlüğümüzde bulunması gereken bir madde başı... Anlamı ‘azıcık, belli belirsiz, biraz’ olarak verilebilir: “Bunlar konuşulurken, bir tutam sitem, bir çimdik hüzün olurdu Nergis’in sesinde.” (İYS, s. 31)

çocuğa karış-: “Henüz kendileri büyümeden çocuğa karışmalarına haksızlık olarak görüyorum.” (İYS, s. 38) örnek cümlesini verdiğim bu deyim sözlüğümüzde yer almıyor. Ancak yakın anlam taşıyan (çoluk çocuğa karışmak) *TS*’de iç madde olarak (çoluk çocuk) içinde geçiyor.

dışlanmışlık: Sözlüğümüzde bulamadığımız başka bir madde başı. Anlamı ‘dışlanmış olma durumu’dur: “Şimdi bu yabancılık dışlanmışlığa düşüyor, bu tehlikeyi de onları alaya alarak, küçümseyerek, ötekileri aşağılayarak örtbas ediyorduk.” (ŞKÖ, s. 15)

dirim: Sözlüğümüzde yer alan ikinci anlama uygun düşen örnek cümle şudur: “Cihan’ın gizemli bir lezzetle dokunup geçtiği hikâyesinden bulaşan dirim ve sihirle yine o özlediğimiz ilk gençlik kahkahalarımıza dönmüştük.” (ŞKÖ, s. 101)

donanım: *TS* içinde üç ayrı anlam verilmiş ancak yazarın örnek olarak alacağı cümlesine göre dördüncü bir anlam daha eklemek gerekiyor. Bunun için ‘bilgi, düşünce veya tecrübe birikimi’ şeklinde karşılıklar verebiliriz: “Heyecanlanıyordu Teoman. Ekoloji, çevre politikası konusunda hiçbir donanımı yoktu yalnızca içgüdüleri, genel kültürü, aile eğitimi, hepsi bu.” (İYS, s. 28)

döşemelik: “Koyu pembe minderlerle renklendirilmiş lacivert döşemelikler çocuksu bir hava katmıştı odaya.” (İYS, s. 54) Sözlüğümüzde bulunan ikinci anlam için ekleyebiliriz.

duyarsız ol-: Madde içi olması gereken bu ibarenin anlamını ‘hissiz olmak, hissetmemek, duyarlı davranmamak, ilgilenmemek’ şeklinde yazabiliriz: “Şimdi ben de artık otuz yaşımın ilk sınırına yaklaşmışken, o dönem Selen’e karşı nasıl bu denli duyarsız olduğuma akıl erdiremiyorum.” (İYS, s. 99)

dümdüz konuş-: “Sanki benim görmediğim bir yere asılmış bir kâğıttan, yazılı bir metni okur gibi, dümdüz konuşuyordu.” (İYS, s. 126) Sözlüğümüzde bu madde içi bulunmuyor. Anlamına ‘hiçbir vurgu yapmadan, monoton, değişiklik yapmaksızın söz söylemek’ açıklamaları eklenebilir.

dürtü: *TS* içinde örneksiz geçilmiş; yazalım: “Artık anlıyorsunuz, adaleti yerine getirme dürtüm iyiliğimden falan değil. Özgür kalmak istiyorum. Vicdan azabından boşanmak istiyorum.” (ŞKÖ, s. 23)

düz: Sözlüğümüzde bulunan dokuz ayrı anlamın dışında, başka bir anlam daha eklemek gerekiyor yazarımızın kullanımına göre... ‘Basit, direkt, hiçbir özelliği bulunmayan, adi’ karşılıkları verilebilir: “Babamsa canı hiç sıkılmayacak kadar düz bir adamdı. Hayatında bir kez bile canı sıkılmadığına her şeyine bahse girerim.” (ŞKÖ, s. 6)

eksiklen-: “Sanki, eksiklendiği birçok duygu, tarz ve biçim hemen önünde duruyordu da, Teoman gelip göstermişti ona.” (İYS, s. 199) örnek cümlesini ekleyip geçelim.

elcağız: Küçültme ekiyle yapılan bu madde başı, sözlüğümüzde yer almıyor: “Babamların evinin terasında, Selen’in elcağızıyla yaptığı çikolatalı pastayla, kahve içmiştik.” (İYS, s. 128) Anlamını ‘güzel, sevimli, zarif, kü-

çük' ya da mecaz olarak 'zahmete girerek, nazik bir biçimde' şeklinde vermemiz mümkündür.

eline tutuştur-: Sözlüğümüzde iç maddedeki örnek, masa başında yazılmış; yazarlarımızdan bulunamamış: "Kedisini kanepeden kovmuş, Teoman'ı kanepeye uzatmış, eline de bir nane-limon fincanı tutuşturmuştu." (İYS, s. 71)

filantrop: Sadece örnek cümlesini ekleyelim: "Teoman, coşkulu, romantik, bir yanılla daima naif, filantrop, yaratıcı kocaman bir çocuktur." (İYS, s. 20)

frekans: Sözlüğümüz sadece 'sıklık' anlamını vermiş. Ancak yazarımızın örnek cümlesine baktığımız zaman, değişik ikinci bir anlamı olduğunu da görüyoruz: "Buldukları özel zaman içinde, kendi sesinden başka bir sesin frekanslarına bile tahammül edemeyecek Teoman." (İYS, s. 72) Anlam karşılığı olarak 'alçalıp yükselme, değişik sertlik veya vurgular' yazılabilir.

gelenekselci: Bu isim biçimini de *TS* içinde bulamıyoruz. 'Geleneklerine bağlı olan kişi' anlamındadır: "Anneannem tutucu, ama iyi bir okurdu. Yeni yazarlara ve edebiyat akımlarına karşı kuşkucuydu, gelenekselciydi." (İYS, s. 135) Bu cümleyi, sözlüğümüzde örnek verilmeden geçilen (kuşkucu) ile (tutucu) madde başlarının birinci anlamlarının yanına ekleyebiliriz.

ger-: *TS*, bu fiilin karşısında dört ayrı anlam vermiş ve dördüncü mecaz anlamına örnek bulunamamış: "Bu haksızlığı ortaya çıkarmak zorundayım. Bunu ondan çok kendim için yapmak durumundayım. Ve bütün bunlar beni fena halde geriyor." (ŞKÖ, s. 10)

görücü usulü: "Eğer kadere inanmıyor ve görücü usulüne de rağbet etmiyorsanız, zorunluluk kavramını kullanmak hakkına sahip değilsiniz!" (İYS, s. 144) Alt madde olarak sözlüğümüzde bulunması gereken bu ibarenin anlamı 'araya görücü koyarak evlenme' olarak verilebilir.

hacimsel: Yazarın tuhaf bir türetmesi... *TS* almamıştır. Anlamı 'hacim olarak'tır: "Mekânsal daralma can sıkıntısının hacimsel ifadesidir." (ŞKÖ, s. 7). Burada geçen ve yine tuhaf bir türetme olan (mekânsal) sözlüğümüze alınabilir.

hesaplaş-: *TS* içinde gösterilen üçüncü mecaz anlama uygun düşen bir örnek: "Bunlar, ... kişilik zayıflığından çok, kendi geçmişinin, başa çıkamadığı önemli bir bölümüyle hesaplaşırken dayandığı iki kişiydi." (İYS, s. 117)

içini titret-: Sözlüğümüzde yer almıyor. Anlamının karşılığı olarak 'duygu zayıflığını hissetmek, acıyıp üzülmesine yol açmak' diyebiliriz: "Sesinde, onaylamam için yalvaran bir ton vardı ki, bugün bile hâlâ içimi titretir." (İYS, s. 82)

iddiasızlık: “Babam, yetişkin bir erkekken de başkalarıyla ilgilenmez, iyimserliği ve iddiasızlığıyla insanları şaşırtırdı.” (İYS, s. 39) örneğini ekleyelim.

(insanın) içini bay-: Sözlüğümüzde bulunan (içini bayılmak) madde içinin üçüncü anlamına yakın olan bir anlamı vardır ve *TS*'ye alınmalıdır: “İçeride insanın içini bayan bir asansör müziği ya da konuşmaları baslarıyla ezen ve örten ... bir müzik yoktur.” (ŞKÖ, s. 29) Burada geçen (bas)'ın karşılığı olarak sözlüğümüzde üç anlam var ama hiçbiri bu cümledeki anlamı vermemiş. Dördüncü bir anlam olarak 'kalın ses' eklenebilir.

inzivaya çekil-: Örnek cümlesi şudur: “Annesinin intiharından sonra, onun evinde inzivaya çekildiği günlerde, aynı apartmanın merdivenlerinde rastlıyorduk birbirlerine.” (İYS, s. 177)

karanlıkta kal-: Sözlüğümüz bu deymi almamış. Anlamını 'sırrı çözülmemiş, ne ve nasıl olduğu kapanmış olmak' şeklinde yazabiliriz: “Bugün, yıllardır karanlıkta kalmış büyük bir haksızlığın aydınlığa kavuşacağı o gün!” (ŞKÖ, s. 3) *TS* içinde madde başı olan (aydınlık) burada geçen (aydınlığa kavuşmak) deyimini de almalı ve anlamını da 'açık seçik belli olmak, gizliliği ortadan kalkmak, sorun çözülmek' şeklinde vermelidir.

karpuz kollu: Örneği eksik kalmış: “Karpuz kollu, bebe yakalı elbiseleriyle Ümürgân'da kol kola çektirdikleri bir resim ... tek fotoğraftı.” (İYS, s. 49)

kasıla kasıla otur-: Sözlüğümüzde ne bu ikileme ne de fiille yapılmış şekli bulunuyor: “Birkaç hafta sonra on beş yaşına girecektim. Kasıla kasıla oturuyor, masadaki şakaları gülerek dinliyordum.” (İYS, s. 42) Anlamını 'gurur duyarak, böbürlenerek (oturmak)' olarak yazabiliriz.

kendine pay çıkart-: 'Olaylardan kendisine uygun olan duruma sahip çıkmak' anlamına gelebilen bu deymi de sözlüğümüzde bulamıyoruz: “Her konuşmadan kendine pay çıkartmak ve daima beni ezmek isteyen ağbim fırsatı kaçırmadan araya girdi.” (ŞKÖ, s. 19)

kıl ol-: Sözlüğümüze argo kısaltmasıyla alınacak bir deyim... Anlamı 'sınirlenmek, kızmak' veya 'iğrenmek, tiksilmek' olabilir: “Ben şahsen iyi kalpli, bağışlayıcı, olgun tipleri pek sevmem. Aslında feci kıl olurum böylelerine.” (ŞKÖ, s. 11)

kompleksiz: “Sempatik, doğal, kompleksiz ve kendine güvenen bir erkeksin.” (İYS, s. 217) örneği yeterlidir.

koşullan-: Yine örneksiz geçilen bir madde başı: “Böylesi tüketim hırsıyla koşullanmış, gurur ve yarış üzerine kurulu toplumlarda hiç de kolay değildi düşündüklerini gerçekleştirmek.” (İYS, s. 30)

kristalimsi: Sözlüğümüz almamış. ‘Kristale benzer, kristal gibi’ anlamına gelmektedir: “Bunlar bir örnek kristalimsi avizelerin sarktığı, tül perdele-
rin salındığı, duvarları posterler kaplı çocuk odalarının yanyana dizildiği
feci sıkıcı mekânlardı.” (İYS, s. 54-55)

krizi tut: Sözlüğümüzde bulunan (kriz geçirmek) madde içindeki anlama
yakın görünen bu deyim de *TS*’de yer almıyor: “Birlikte, sinemaya, konse-
re, yemeğe gidiyor, kıskançlık krizim tutmadığı sürece, iyi vakit geçiriyor-
duk.” (İYS, s. 99)

olumsuzla-: *TS* bu madde başına yer vermemiş. Anlamına karşılık olarak
‘olumsuz duruma getirmek, kötü duruma sokmak’ yazabiliriz: “Eşyaları-
nın çoğunu bana bırakmış, sonuna dek babamla ilgili konuşmaktan, onu
bana olumsuzlamaktan kaçınmıştı.” (İYS, s. 147-148)

mağduriyet yaşa-: Bu ibare sözlüğümüzde yoktur: “Bu yalnızca iftiraya
uğrayan mağdura değil, aynı zamanda tanık olarak duygusal mağduriyet
yaşamış olana da iyilik getirecektir.” (ŞKÖ, s. 31) Anlamı ‘mağdur duruma
düşmek, haksızlığa uğramış olmak’ şeklinde yazılabilir.

mazoşistçe: Bu madde başı sözlüğümüzde yoktur. ‘Mazoşist gibi, mazoşis-
te benzer’ anlamına gelmektedir: “Onun nerdeyse mazoşistçe bir zevkle
anlattığı hikâyesini yarıda kesen yayıncı arkadaşımız Erdinç, büyük bir
iştahla anlatmaya başladı.” (ŞKÖ, s. 97)

melodramsever: ‘Melodrama düşkün, melodramdan yana olan kişi’ anla-
mındadır ve sözlüğümüzde bulunmuyor: “Hepimizin içimizde bir melod-
ramsever saklanmış, bekliyor, dedim alaycı bir sesle.” (ŞKÖ, s. 72)

pışpışla-: “Önce uzun kollarıyla beni kucaklayıp, bir bebekmişim gibi göğ-
süne bastırdı ve pışpışladı.” (İYS, s. 115) örneğini ekleyip geçelim.

potsuz: *TS* içinde bulunması gereken bir başka madde başı... ‘Potu bulun-
mayan’ anlamındadır: “Günlük yaşamına uygun bir elbise dikebilmiş, bu
elbiseyi potsuz ve kesim hatasız bedenine oturtabilmiş, şık giyinen bir in-
sandı.” (İYS, s. 77)

praktiklik: Sözlüğümüz için bir örnek bulunamamış: “Onun öyle sürprizli,
öyle zevkli bir pratikliği vardı ki, çantasından ne zaman, ne çıkacağını kes-
tirmek olanaksızdı.” (İYS, s. 84)

psikanaliz: “Kaşıntı krizi sırasında örselediği cildi ve bir psikanaliz sean-
sından sonra duyulan tuhaf yorgunluk hissi dışında, bir şeyi kalmamıştı.”
(İYS, s. 87) örneği yeterlidir.

rutin: *TS*'deki birinci anlam için örnek cümlesi şudur: “Başlangıçta keşfedilen ilginç ve egzotik tatlar, rutin ve sıradan olmaya başlayınca bir gezgin için o büyük korku başlar.” (ŞKÖ, s. 77)

sır perdesi: Sözlüğümüzdeki (sır II) olarak gösterilen maddede bu ibare bulunmamaktadır. Anlamını ‘bir olayın gizli kalması için yapılan şey veya ortaya konan durum’ olarak verebiliriz: “Artık gerçek ortaya çıkmalı, sır perdesiyle örtülerek karanlığa mahkum edilen adalet yerine getirilmeli.” (ŞKÖ, s. 31)

(birini) sinir et-: Bu deyim de sözlüğümüzde bulamıyoruz. Anlamı ‘kızdırmak, sinirlendirmek, sinirine dokunmak’tır: “Gülüştünü, yıllarca beni sinir eden gülüşünü özlemiştim. Çok yaralandığımda beni sinir etmek için silahlanmak isterdi ve böyle gülerdi.” (ŞKÖ, s. 68)

sofistike: *TS*, bu maddeye dört ayrı karşılık vermiş ama hiçbirinde örnek cümle bulunamamış. Yazarımızın örnek cümlesi şudur: “Bu intiharın çok daha sofistike kökleri olması gerektiğine inanıyordu.” (İYS, s. 51) Buna göre, sözlüğümüzdeki dördüncü (karmaşık) mecaz anlama uygundur.

stüdyomsu: Sözlüğümüzde bu madde başı yer almıyor. Anlamını ‘stüdyoya benzer, stüdyo gibi’ şeklinde yazabiliriz: “Çok geniş bir mutfakla, stüdyomsu bir salondan oluşuyordu tümü.” (İYS, s. 54)

sürprizli: Bu madde başı da *TS* içinde bulunmuyor. Anlamına ‘içinde sürpriz olan, sürpriz yaratan’ yazabiliriz. Örnek cümlesi için bk. **pratiklik**.

şablon: Sözlüğümüzde mecaz kısaltmasıyla verilen anlama uygun düşen bir örnek cümle: “Kimselere anlatamıyordum Nergis, şablonlardan nefret ettiğimi, herkes için tek tek, bambaşka yollar olduğuna inandığımı.” (İYS, s. 31)

şanslılık: “Çocukların ilgilerini çekmeyen şeylerden anında sıyrılabilme şanslılığı ve ayrıcalığıyla yeniden oyuncaklarına dönmüştü Teoman.” (İYS, s. 51) örneğiyle tamamlayalım.

şen şakrak: *TS* içindeki bininci anlama uygun örnek cümleyi verip geçelim: “İki hafta sonra annem telefon etti. Güneyden arıyordu, sesi şen şakrak, keyfi yerindeydi.” (İYS, s. 17)

tahtası eksik: Örnek bulunamamış, ekleyelim: “Dostlarının bile bakışlarında ona deli ile zavallı arasında yer alan bir ‘tahtası eksik’e ayrılmış renkler bulunduğunu yadsımıyordu.” (İYS, s. 29)

takdire geç-: Özellikle ortaöğretim hayatında sık kullanılan ve önemli bir başarı göstergesi olan bu deyimde sözlüğümüz yer vermemiş. Anlam ola-

rak 'okulda karne dönemlerinde derslerinde çok başarılı bulunduğu için en yüksek notları almak' açıklamasını yapabiliriz: "Hep takdirle geçen, başarılı, hırslı bir öğrenciyken, böylesi bir düşünüş gösterişimi artık liseli bir genç kız oluşumun, geçiş dönemi belirtisi sayan babam, pek bozulmuş görünmüyordu." (İYS, s. 84)

tekseleli: Sözlüğümüzdeki ikinci mecaz anlama uygun cümle şudur: "Bazıları, dünyanın tekdüze, insafsız ve tekseleli bir gezegen olmasını kıl payı farkla, bu gibi insanların varlığının engellediğini söylerler." (İYS, s. 20)

terminoloji: Sözlüğümüz bu madde başı karşılığı olarak iki anlam göstermiş. Ancak üçüncü bir anlam daha vermek gerekiyor. Yazarın cümlesine göre, 'kullanılan söz varlığının tümü' demek mümkündür: "Selen'in terminolojisi benim için oldukça karmaşık ve yeniydi ona karşı duyduğum ilgi ve meraktan ötürü, konuştuklarını anlamak, onunla tartışmak istiyordum." (İYS, s. 60)

topoğrafya: Yazarımızın cümlesine göre mecazi bir anlam daha vermek gerekiyor. 'Özelliklerin tümü, oluşum, yapı' diyebiliriz. Örnek için bk. **beş aşığı beş yukarı**.

trampolin: Sözlüğümüzde yer almıyor: "Hem bağımsız olmak, hem de kullandığını bilmek. Tıpkı bir trampolin üzerinde zıplamanın heyecanı ve güveni gibi..." (İYS, s. 72) Anlamını 'beden eğitimi sırasında dengeyi kontrol etme amacıyla yerden yüksekte kurulmuş olan yaylı ve geniş bir file' yazabiliriz.

yalıncatlık: Sözlüğümüzde bulunmuyor: "Sesinde bir çocuktan çok, bir iş adamı yalıncatlığı ve ciddiyeti vardı." (İYS, s. 98) Anlamı 'yalıncat olma durumu'dur.

Taranan kaynaklar:

Uzuner, Buket, *İki Yeşil Susamuru*, 19. Bs., Remzi Kitabevi, İstanbul 1997, 276 s. (İYS)

_____, *Şiirin Kızkardeşi Öykü*, 1. Bs., Everest Yayınevi, İstanbul 2002, 174 s. (ŞKÖ)